

Foredrag med Peter Vang Petersen

I forbindelse med Forskningens Døgn i uge 17 bestilte Bornholms Museum Nationalmuseets danefæekspert Peter Vang Petersen til at holde foredrag på Bornholms Museum den 27. april.

Omkring 30 personer var mødt frem, heraf ca. en tredjedel fra DBA. Det forholdsvis lave besøgstal kunne måske skyldes manglende omtale i dagbladet eller tidspunktet (17-18.30). Peter præsenterede en kronologisk gennemgang af eksempler på danefæ med fokus på depot/offerfund.

I begyndelsen var det ”kun” guld, sølv og gamle mønter, som blev erklæret danefæ, og som skulle afleveres til kongen, ofte til omsmelting.

I dag behøver genstandene ikke at være af ædelt metal for at blive erklæret danefæ. De kan f.eks. også være af bronze, ben, rav og flint. Her er forarbejdning, ornamentik, bevaringstilstand og sjældenhed afgørende for, om genstanden kan erklæres danefæ.

For nylig fandtes på Næsby Strand vest for Slagelse en velbevaret ravfigur, som forestiller en elg eller en hest. Den menes at være 13000-14000 år gammel. Der er tale om et sjældent fund, som er danefæ af højeste kvalitet.

Flintøkser er normalt kun danefæ, hvis to eller flere er lagt ned sammen (depotfund). Meget store, eller usædvanligt formede økser kan dog også erklæres danefæ. Den moderne dyrkning kan naturligvis have spredt et depot af flintøkser, og her må det ud fra form og størrelse kunne afgøres, om økserne er del af en samlet nedlæggelse.

I en villahave i

Tåstrup blev der gravet et hul til en trampolin. Herved dukkede flere flintøkser op, og museet blev tilkaldt. I alt blev der fundet 9 flintøkser.

Gamle menneskeknogeter og især kranier er også danefæ. I forbindelse med tørvegravning under 2. verdenskrig er der ofte fundet moselig, nogle gange med bevaret beklædning (skind, uld). Velbevarede knogleter kan give os vigtig viden, f.eks. har undersøgelser af Egtvedpigens vist, at hun var fra ”udlandet”.

En bonde gravede en grøft til kloakrør og i en lavning fandt han 2 menneskekranier. Museet kom til og der blev lavet en lille undersøgelse. I alt fandtes 5 kranier, men ingen spor af

andre knogler. Undersøgelsen afslørede også, at der havde været gravet tørv i jernalderen, og at man havde ofret i de vandfyldte huller. Vandet var antagelig ”forbindelsen” til guderne.

I Neble ved Boeslunde er et depot af guldarmringe fra bronzealderen samlet over c. 30 år. Det begyndte med, at 2 søskende fandt hver sin armring. Nabokonen havde også en ring, som blev brugt som håndtag til strygejernet. 10 år efter trænede en mand en travhest på marken. Her dukkede den fjerde ring op. Nationalmuseet kom til og fandt en femte ring. 20 år efter blev ring 6 fundet med metaldetektor (overfladefund). Efterfølgende fandt 2 detektorførere 4 ringe, som bringer det samlede antal op på 10. En udgravning afslørede ikke flere armringe, men nogle små guldspiraler. Der var tvivl om metallet og dateringen, men da en guldsmed bekræftede guldets ægthed, fortsatte undersøgelseerne. En ny udgravning afslørede omkring 2000 spiraler fordelt i klumper. Der er muligvis tale om pynt til sjældne guldhatte.

Nogle oldsager lægges ofte ned parvis, det gælder bl.a. store, såkaldte processionsøkser fra bronzealderen. I et afsnit af Piet van Deurs' ”Hvad er det” efterlyste man makkeren til en 5 kg tung økse. Dette fik en mand til at henvende sig, da han kunne prale med en økse på hele 7 kg! Den havde desværre fået en omgang Brasso, men var ellers velbevaret. Makkeren til denne økse dukkede op ved detektorafsøgning på fundstedet. Den anden økse, man havde efterlyst, blev fundet 3 km fra den første, hvilket må skyldes jordflytning. Et andet eksempel på jordflytning kendes fra en kolonihave, hvor en bronzelur dukkede op. Den er antagelig fulgt med tilført tørv fra en mose. Skattene blev lagt ned til guderne.

Af andre vigtige fundsteder omtalte Peter Broholm-skatten, Gudme-hallerne, Tissø og Østermarieskattene.

Af fundtyper fremhævedes fuglefibler (krigsfugle), valkyrier (Odins piger), elverpiger (slattenpatten fra Guldhullet i Smørenge), guldgubber, krigere med hornede hjelme (bersærker) og ”ulvepelse”.

Peter nævnte også Uglen fra Lavegård.

De lange danefæ-behandlingstider p.g.a. stigende fundmængder kan betyde, at finderne skal gøre mere af arbejdet i forbindelse med registrering og indsendelse. Denne omhu kan have indflydelse på danefæ-dusøren.

På et spørgsmål fra Klaus Thorsen, om de mange detektorfundne fibler kunne skyldes tab, svarede Peter, at der i mange tilfælde sandsynligvis var tale om små ofringer, idet fiblerne havde været funktionsdygtige, da de kom i jorden.

At guldgubberne er så små, som de er, skal sikkert forklares med knaphed på guld.

René Laursen